

kodott közlése ellenére többségében igényes, értékes lírai művek gyűjteménye, melyek, mint fentebb írtam, okvetlenül megérdemlik az elfogulatlan olvasói figyelmet. Palágyi László azon pályakezdekők közé tartozik, akiknek már első kötetük is érettségről, egyedi lírai hangról tanúskodik, így az ifjú szerző mindenképpen méltó rá, hogy további pályáját is figyelemmel kísérjük.

KÁNTÁS BALÁZS

(*Napkút Kiadó, Budapest, 2010,*
56 oldal, 750 Ft)

MATÓK LEÓ:

Jaj lett itt a jóknak

A legnagyobb bátorság az, amelyet az ember önmagáért vagy önmaga ellen ébreszt. Az efféle mersz híján hogyan is juthatnánk el a nemeslelkűségig, hogyan a bennünk lakó önzés elnyomásáig? Értsük meg jól: a kiválóságért és a gyarlóságért egyaránt fizetni kell. Kiválóságról beszélünk, nem hősiességről, mivel mostanság a hősiesség, mint a szétbomlasztott torony anyagmaradéka, törmelékcsúszdára van szánva. Mégsem igaz, hogy csupán bajno-

kok léteznek. Minden ellenkező látszattal szemben: a lélek művészi végrehajtott lemeztelenítése még mindig az egyik leghősiesebb cselekedet. Pláne az, ha egy közösségért történik, s egy élet az ára. Ilyenkor végre nem az emberről kialakított kép számít, hanem a tett. De hát e keserves tanulságot Petőfi hazájában emlegetni is szükségtelen.

Matók Leó nem volt Petőfi; még a petőfiség kisebb momentumaiért is legföljebb ha áhítozhatott. S még Petőfinél is fiatalabb volt, amikor 1951-ben politikai elítéltként kivégezték. Költő akart lenni, tudta önmagát, de egyelőre olyan dolgokról is írt, amelyeket nem egészen értett. Ott állt az ifjú poétákra váró nevezetes útelágazásánál, ahol valamennyi irány egyszerre unszoló és borzongatóan talányos. Ennek értelmében könyve, a *Jaj lett itt a jóknak* csupa hullámverés:

akarás, nekifeszülés, habozás, aztán újra akarás, a kamasz-stációk legvégéről visszamaradt tétováság. Így lejtnek, emelkednek a jelképes hullámmozgás szerint Matók Leó késznek vett versei – hol crescendo hangerővel, hol andante mélabúval.

De mihelyt elszakad a hangulataitól, az lesz, aminek készült: katona, vitéz. Hátrahagyva tájat, természetet, szívügyet – harcosa

Istenének (*Hiszed-e még; Ugye, Uram...*), harcosa hazájának (*Magyar Mihály; Mi lesz velünk?*). S híve az emberiségnek. Mely elég régi szó, de talán van annyira régi, hogy egy jóra való költő ne tolja félre, ne lökje eleve szótára salakjába.

Igen, a már majdnem költő Matók Leó derék scriptor, telve jobbat-akarással, lankadt és új erőre kapó érzelmekkel. S övé az elszánás, talán már a jog is, hogy testté, versek testévé építse hasznos fantáziáját és lecserélhetetlen igazságérzetét. Az irodalom küszöbén torpan meg – a lázas, virtuos fiatalembert itt gáncsolta el a kor primitív hatalmi gépezete. E szörnyű díjtétel emeli Matók rövid életét és mártíriumát egyetlen nagy költeménnyé, melynek zárósorait maga az ifjú mondja el perében, az utolsó szó jogán: „A földgolyó akárhogy fordul, / Üzenet lesz e gyáva korbul: / Van még becsület, van marok, / Vannak még bátor magyarok!”

Aki a kurta életpálya autobiografikus részleteire kíváncsi, az

a fotográfiákkal dúsított kötet elő- és utószavában bőséges eligazítást talál. Az utóbbi: tanulmányértékű dolgozat Gyurácz Ferenctől. Az előszó az egykori iskolatárs alanyibb vallomása: érdemes végigolvasni a férfiasan szívhez szóló sorokat, noha szerzőjük, Széll Kálmán némely irodalmi körülményt tekintve nem egészen szabatos. A fiatal életkorról morfondírozva említi például, hogy Arany, Babits vagy Ady „életük derekára értek meg”. Ki hogyan nézi! Mindenesetre tény, hogy Arany az *Elvesztett Alkotmány* és a *Toldi* megírásakor még innen volt a harmincon, mint ahogy a második kötetét jegyző Babits sem töltötte még be a harmadik ikszet.

Nem mindegy, mi kerül (Matók szavaival) Klió hétpecsétetes könyvébe. Ha már az övé, Matók Leóé egyszeri s oly tragikus.

KELEMEN LAJOS

(*Magyar Nyugat Könyvkiadó, Vasszilvágy, 2010, 90 oldal, 1880 Ft*)

Kultúra

TOMASZ LEM: *Földközeli kalandok*

Stanisław Lem a leghíresebb és legelismertebb science fiction írók közé tartozik, tagja – bár kissé rend-

hagyó tagja – a tudományos-fantasztikus szerzők azon nagy nemzedékének, amely a hidegháború traumáit és az űrkorszak fenyegető, de egyúttal az emberiség horizontját ép ésszel alig felfoghatóan kitá-